

pá 21/6, 19³⁰ hod.

Slavkov u Brna

zámek, Historický sál

PETR POPELKA

kontrabas

ZEMLINSKÉHO KVARTETO

František Souček, Petr Střížek

housle

Petr Holman

viola

Vladimír Fortin

violoncello

program

Antonín Dvořák (1841–1904)

Smyčcový kvintet č. 2 G dur, op. 77

I. Allegro con fuoco

II. Scherzo. Allegro vivace

III. Poco andante

IV. Finale. Allegro assai

Bedřich Smetana (1824–1884)

Skočná z opery Prodaná nevěsta

(úprava pro smyčcové kvinteto Adrian Hanke)

Franz Liszt (1811–1886)

Angelus! Modlitba k andělům strážným

z cyklu Léta putování III

(skladatelova úprava pro smyčcové kvinteto)

Kvintet G dur pro dvoje housle, violu a kontrabas č. 2 G dur, op. 77, patří k těm skladbám **Antonína Dvořáka**, jejichž poměrně vysoká opusová čísla, proti vůli skladatele přiřazená nakladatelem Simrockem, neodpovídají svému vývojovému zařazení v kontextu Dvořákovy tvorby. Simrock k této praxi přistupoval z ryze komerčních důvodů, aby dodal skladbám na důvěryhodnosti. Smyčcový kvintet G dur zkomponoval Dvořák bezprostředně po dokončení komické opery *Tvrdé palice* v březnu roku 1875 a dal mu opusové číslo 18. Rok 1875 byl pro skladatele zlomovým, neboť poprvé získal státní umělecké stipendium z Vídně a mohl se tak naplno věnovat komponování. Zároveň se jedná o dobu, ve které se již ustaloval skladatelův osobitý kompoziční sloh, jehož výrazným dokladem je právě i Smyčcový kvintet G dur. Dvořák si byl kvalitou díla jistě vědom, neboť ho zadal pod heslem „Svému národu“ do soutěže vypsané Uměleckou besedou a získal za něj první cenu. Skladbu také přiložil, spolu s několika dalšími, ke své druhé žádosti o státní stipendium, které mu bylo rovněž přiznáno.

Ve srovnání s předchozími komorními díly je hudba Smyčcového kvintetu G dur nejen technicky vytříbenější a tektonicky vyváženější, ale i zvukově působivější. Nezvyklé použití kontrabasů na místě pátého nástroje umožnilo Dvořákovi přenést part violoncella do vyšší, zpěvnější polohy. Původně byl kvintet pětivětý, neboť Dvořák do díla včlenil přepracovanou pomalou větu ze staršího Smyčcového kvartetu e moll. Od této koncepce však nejpozději v roce 1883 upustil, větu opět vyjmul a osamostatnil ji pod názvem *Nokturno* H dur. Konečnou podobu vtiskl skladatel Kvintetu G dur těsně před vydáním u Simrocka v roce 1888.

Myšlenka napsat původní českou operu napadla **Bedřicha Smetanu** záhy po návratu ze švédského Göteborgu v roce 1861. Vhodné libreto se mu však podařilo získat teprve po roce od všestranného literáta Karla Sabiny. Bylo jím historické drama *Braniboři v Čechách* se silným národním protiněmeckým podtextem. Přestože libreto bylo z hlediska dramatické výstavby

velmi nedokonalé, Smetanovi se ho podařilo naplnit hutným a pěvecky náročným hudebním výrazem. K nedostatkům opery však na druhé straně patří formální nevyhraněnost (střídání principů prokomponované a číslové opery) a nepřírozená hudební deklamace českého textu. Nevíme, zda se Smetanovi jeho dílo vydařilo tak, jak si představoval. Jisté je, že vážné téma tohoto díla se snažil co nejrychleji opustit. Jak sám později přiznal, pochybnosti kritiků, zda je schopen zkomponovat operu v lehčím, ale přesto národním slohu, skladatele přivedly k rozhodnutí vytvořit komickou operu v národních barvách. Libreto k *Prodané nevěstě* napsal opět Karel Sabina a opět nedopadlo valně. Smetana ho musel nechat celé přepracovat. Samotná práce na opeře pak skladateli trvala bezmála tři roky. Ačkoliv po premiéře 30. května 1866 si vysloužila obdiv obecnstva i příznivé kritiky, sám Smetana spokojen nebyl. Opera byla původně rozdělena pouze do dvou aktů, řada dnes velmi známých a populárních čísel a výstupů v ní vůbec nefigurovala, a navíc byla psána jako singspiel, tedy místo zpívaných recitativů obsahovala mluvenou prózu. Teprve až čtvrtá verze z roku 1870 je tou definitivní, kterou slyšíme na českých i světových jevištích. Orchestrální části opery, předehra a tři tance (polka, furiant, skočná), žijí zcela vlastním životem, neboť se často objevují jako samostatná hudební čísla na ryze instrumentálních koncertech.

Technické a interpretační dovednosti **Franze Liszta** jsou bezpochyby vrcholem romantické klavírní virtuozity. Jeho rozvoj v oblasti klavírní techniky je téměř srovnatelný s tím, co dokázal Paganini v oblasti houslové hry. Je zajímavé, že mnoho Lisztem užívaných výrazových prostředků nepocházelo z jeho hlavy. Začal je ale ve své hře aplikovat v takové míře a takovým způsobem, že působily zcela novým dojmem. Jde zejména o oktávová tremola, dvojité trylky, akordické rozklady přes celou klaviaturu, chromatické běhy či repetované tóny. Některé Lisztovy technické prostředky však byly ve světě klavírní techniky novinkou. Hojně například využíval hru všemi prsty najednou nebo palce pro hru na černých klávesách v rychlých pasážích. Do té doby nevídané bylo podkládání prvního

prstu pod pátý nebo chromatické oktávové pasáže rozdělené po celých tónech mezi obě ruce.

Z bohatého skladatelského odkazu Franze Liszta se dnes zaměříme na klavírní cyklus *Léta putování*. Jak už název napovídá, cyklus je jakýmsi zápisníkem z cest. Je rozdělen do tří samostatných sešitů. První a druhý sešit vznikaly současně v letech 1837–1854 a reflektují Listztovy cesty po Švýcarsku a Itálii ve 30. letech 19. století. V roce 1833 totiž navázal Liszt vztah s hraběnkou Marií d'Agoult, manželkou francouzského důstojníka, která ale žila sama. Aby unikli skandálu, přestěhovali se v roce 1835 do Ženevy, později i do jiných měst Švýcarska a Itálie. Sešit třetí vznikl až o mnoho let později a od předchozích dvou se liší. Je silně ovlivněn křesťanskou mystikou a celkově působí až impresionisticky. V roce 1865 přijal Liszt v Římě tzv. nižší svěcení a stal se terciářem řádu františkánů. Ze třetího sešitu uslyšíme část první s názvem *Angelus! Modlitba k andělům strážným*, kterou sám Liszt upravil pro smyčcové nástroje.

Kryštof Spirit

Petr Popelka se etabloval jako jeden z nejoblíbenějších a nejžádanějších dirigentů své generace. Od sezony 2024/2025 se stane šéfdirigentem Vídeňských symfoniků a v současnosti je šéfdirigentem a uměleckým ředitelem Symfonického orchestru Českého rozhlasu. Předtím zastával pozici šéfdirigenta Norského rozhlasového orchestru v Oslu.

Od sezóny 2023/2024 uvede Popelka jako dezignovaný šéfdirigent vídeňských symfoniků v novém nastudování Weinbergerova Švandu dudáka v Divadle Na Vídeňce, kromě toho se připojí k orchestru na několika koncertech ve Vídni a na dvou evropských zájezdech. V této sezoně debutoval s Donem Giovannim v Curyšské opeře, u Orchestru Gewandhausu, Mnichovské filharmonie, Pittsburgh Symphony Orchestra, Orchestre National de France a Orchestre National du Capitole de Toulouse. Kromě mnoha dalších pozvání se také vrací k berlínskému Rozhlasovému symfonickému orchestru, lucemburské Filharmonii, k Dánskému národnímu symfonickému orchestru nebo Filharmonii Bergen.

Dirigoval většinu evropských významných symfonických těles. Také jeho nastudování Šostakovičovy opery Nos v Semperově opeře v Drážďanech a Straussovy Elektry v Opeře v Oslu byly přijaty s velkým ohlasem.

Petr Popelka vystudoval hru na kontrabas na konzervatoři v rodné Praze, poté pokračoval ve studiích na vysoké hudební škole v německém Freiburgu. V letech 2010 až 2019 byl zástupcem hlavního kontrabasu Sächsische Staatskapelle Dresden. Vedle dirigování je vášnivým skladatelem; v roce 2015 byl skladatelem v rezidenci festivalu v rakouském Mödlingu, kde dirigoval premiéru své kompozice *Labyrinth of the Heart*.

Zemlinského kvarteto již od svého založení v roce 1994 navazuje na bohatou tradici české kvartetní školy. V roce 2010 se stalo vítězem mezinárodní soutěže smyčcových kvartet ve francouzském Bordeaux, je také laureátem mezinárodních soutěží smyčcových kvartet v kanadském Banffu, v Praze a v Londýně, kde zároveň získalo Cenu publika. Soubor též zvítězil na dalších soutěžích v Čechách i na Slovensku (Beethovenův Hradec, New Talent Bratislava, Cena hudobnej kritiky Žilina a Mezinárodní soutěž Nadace B. Martinů Praha). V roce 2005 byla kvartetu udělena Cena Českého spolku pro komorní hudbu a v roce 2009 cena Nadace Alexandra Zemlinského ve Vídni.

Zemlinského kvarteto pravidelně koncertuje v České republice i v zahraničí (Německo, Rakousko, Francie, Itálie, Švýcarsko, Belgie,

Španělsko, Velká Británie, Irsko, Bulharsko, Maďarsko, Slovensko, Kanada, USA, Brazílie, Jižní Korea); vystoupilo např. ve Wigmore Hall v Londýně, v Cité de la Musique v Paříži, v Library of Congress ve Washingtonu, v Seoul Arts Center v Jižní Koreji. Jeho repertoár tvoří více než 200 děl předních českých i světových skladatelů a zahrnuje také nové kompozice současných autorů. Soubor vytvořil množství nahrávek pro Český rozhlas včetně kompletního kvartetního díla F. X. Richtera. Jednotliví členové Zemlinského kvarteta se věnují také sólové hře – jsou držiteli cen z prestižních mezinárodních soutěží (soutěž L. Spohra Weimar, Concertino Praga, soutěž Rotary Clubu Norimberk, Beethovenův Hradec, Kocianova houslová soutěž aj.).

